

Αποχαιρετισμός στον Γιάγκο Πεσμαζόγλου

Του Δημήτρη Ξυριτάκη.

Αυγή – 2/12/2003

Ύστερα από μακρά και καρποφόρα πορεία στο στάδιο του μάταιου αυτού κόσμου έφυγε, με ευπρέπεια και αθόρυβα, όπως συνήθιζε σε όλες τις εκδηλώσεις της ζωής του, ο Γιάγκος Πεσμαζόγλου.

Η σχετικά μεγάλη ηλικία κατά τον χρόνο του θανάτου του (86) ουδέ κατ' ελάχιστο μειώνει το μέγεθος της απώλειας και τον συνακόλουθο πόνο εκείνων που τον γνώρισαν, τον αγάπησαν και τον θαύμασαν για την προσήλωσή του στις αρχές του ανθρωπισμού, της δημοκρατίας, του σοσιαλισμού και της επιστημονικής αλήθειας. Ήταν, χωρίς άλλο, μια από τις σημαντικότερες και συμπαθέστερες πολιτικές προσωπικότητες της μεταδικτατορικής περιόδου, χωρίς με αυτό να υποδηλώνεται ότι αποκλειστικό ή έστω κύριο γνώρισμα του χαρακτήρα και του έργου του ήταν η πολιτική. Η πολιτική, ως κύρια δραστηριότητα, προέκυψε σχεδόν «άθελά» του ως αποτέλεσμα της έντονης και ουσιαστικής αντίθεσής του στο δικτατορικό καθεστώς της 21^{ης} Απριλίου ήδη από την επικράτησή του, κυρίως όμως μετά την ίδρυση της αντιδικτατορικής ΕΜΕΠ (Εταιρείας Μελέτης Ελληνικών Προβλημάτων), αντίθεση που του κόστισε διώξεις, συλλήψεις και εκτοπίσεις. ***** Σημείωση του επιμελητή : σε επαφή μου το 2000 με τον Δήμο Θέρμου Αιτωλοακαρνανίας διαπίστωση το πόσο ζωντανό παρέμεινε το «πέρασμά» του από εκεί στην διάρκεια της δικτατορίας.

Οι έντονες πολιτικές και ιδεολογικές αναζητήσεις, που εκδηλώθηκαν ευθύς μετά την πτώση της δικτατορίας, έκαναν πολλούς Έλληνες να σκεφτούν ότι ο Γιάγκος Πεσμαζόγλου, με τη βαθιά δημοκρατικότητά του, την κοινωνική του ευαισθησία, τις ευρωπαϊκές διασυνδέσεις του και τον αξιόπιστο προφορικό και γραπτό του λόγο, θα μπορούσε να γίνει ο ηγέτης ενός ευρωσοσιαλιστικού σχήματος κατά το πρότυπο παρόμοιων αναζητήσεων της Πορτογαλίας και της Ισπανίας, με τους Μάριο Σοάρες και Φελίπε Γκονζάλες αντίστοιχα. Στη φαντασία πολλών Ελλήνων λικνίστηκε η επιθυμία να περάσει και στην Ελλάδα η εμπειρία του σκανδιναβικού σοσιαλιστικού πειράματος υπό τους Ερλάντερ, Πάλμε και Κράγκ, καθώς και του Αυστριακού υπό τον Μπρούνο Κράϊσκι, πρόεδρο της Σοσιαλιστικής Διεθνούς.

Είναι κρίμα, κατά την γνώμη του γράφοντος ότι εξ' αιτίας των γνωστών περιστάσεων της μεταδικτατορικής περιόδου, αντί της ώριμης σκέψης και της δημοκρατικής ορθοφροσύνης, επεκράτησαν ο λαϊκισμός και η ανευθυνότητα αφερέγγυων προσώπων, που αποπροσανατόλισαν τον λαό και προκάλεσαν το ναυάγιο της ωραίας ιδέας του δημοκρατικού σοσιαλισμού μέσα στη λαοθάλασσα των πλαστικών σημαιών και της ανούσιας ρητορείας.

Δεν μπορεί ωστόσο να παραγνωριστεί το γεγονός ότι ο εκλιπών, άτομο μεγάλης παιδείας και ανάλογου ήθους, εστερείτο της πείρας και της πονηριάς των παλαιών πολιτικών με αποτέλεσμα να παγιδευτούν αυτός και οι συνεργάτες του στο θνησιγενές σχήμα της Ένωσης Κέντρου-Νέες Δυνάμεις (ΕΚΝΔ), όπου

συναθροίστηκαν εκόντες άκοντες εξαίρετοι νέοι πολιτικοί με τους υπό τον Γεώργιο Μαύρο παλαιοκομματικούς της Ένωσης Κέντρου. Οι τελευταίοι αντιλήφθηκαν τον Γιάγκο Πεσμαζόγλου μόνο ως αντίβαρο στη θορυβώδη προέλαση του Ανδρέα Παπανδρέου και όχι ως εκπρόσωπο των αρχών του δημοκρατικού σοσιαλισμού, εναντίον του οποίου εκφράζονταν με φανερή εχθρότητα και χλευασμό. Τους ενοχλούσαν επίσης το αντιηγετικό ύφος του εκλιπόντος και η εμμονή του στις δημοκρατικές διαδικασίες και τους θεσμούς.

Πρέπει παράλληλα να υπενθυμίσουμε ότι το καλοκαίρι του 1974, λίγες μέρες μετά την πτώση της χούντας, ιδρύθηκε η κίνηση των Νέων Πολιτικών Δυνάμεων με ηγέτη τον Γιάγκο Πεσμαζόγλου, στο πλαίσιο της οποίας στρατεύτηκαν μερικά από τα ηχηρότερα ονόματα του αντιδικτατορικού αγώνα, όπως ο στρατηγός Γ. Ιορδανίδης, Γ.Α.Μαγκάκης, Βιργινία Τσουδερού, Γεώργιος Κουμάντος, Σάκης Πεπονής, Τάσος Μήνης, Κ. Αλαβάνος, Φοίβος Ιωαννίδης και άλλοι.

Η κίνηση αυτή, αν, αντί να συνεργασθεί με τους παλαιοκομματικούς του Κέντρου, επεδίωκε την αυτόνομη κάθοδο στις εκλογές, ενδεχομένως με κάποιες συνεργασίες του φίλιου χώρου (Μπάμπης Πρωτοπαπάς, Γεώργιος Μυλωνάς), ασφαλώς θα αποσπούσε αξιόλογο ποσοστό του εκλογικού σώματος στις εκλογές του Νοεμβρίου 1974. Η εκτίμηση αυτή μπορεί βάσιμα να στηριχθεί στον μεγάλο αριθμό των βουλευτών που εκλέχθηκαν ως μέλη ή συμπαθούντες των Νέων Δυνάμεων (Πεσμαζόγλου, Γ.Α.Μαγκάκης, Βιργινία Τσουδερού, Δημήτρης Τσάτσος, Τάσος Μήνης, Κ. Αλαβάνος, Μπάμπης Πρωτοπαπάς, Γ. Μυλωνάς, Σ. Καραγιάννης, Παπαστεργίου, Λασκαρίδης, Παπαθεμελής, Ν. Αργυρόπουλος, Θ. Αναγνωστόπουλος, Τηλ. Πλεύρης κ.α.) αλλά και στον μεγάλο αριθμό ψήφων που πήραν οι μη εκλεγέντες (Σάκης Πεπονής, Φοίβος Ιωαννίδης, Στέργιος Χασαπίδης κ.α.)

Παρά το γεγονός ότι η ΕΚΝΔ, με το 23% των ψήφων και τους υπέρ των 60 βουλευτές, κατέλαβε τη θέση της αξιωματικής αντιπολίτευσης στο πρώτο μεταδικτατορικό κοινοβούλιο, η πορεία της ήταν συνεχώς καθοδική, κυρίως λόγω της σκληρής αντιπαράθεσης ανάμεσα στους σοσιαλδημοκράτες και τους παλαιοκομματικούς. Επακολούθησε, όπως ήταν αναμενόμενο, εξαναγκασμός σε φυγή των Γ.Α.Μαγκάκη, Δ. Τσάτσου, Τ.Μήνη και Χαρ.Πρωτοπαπά και η δημιουργία του θνησιγενούς σχήματος της Σοσιαλιστικής Πρωτοβουλίας, υπό την ηγεσία του πρώτου. Μετά τις εκλογές του 1977, που υπήρξαν καταστροφικές για την ΕΔΗΚ, επακολούθησε ραγδαία αποψίλωση της ομάδας Πεσμαζόγλου με αποκορύφωμα την ομαδική διαγραφή της από τον «παράφορο» νέο αρχηγό της ΕΔΗΚ, τον Ι.Ζίγδη. Έτσι, ο Γιάγκος Πεσμαζόγλου βρέθηκε στην ανάγκη να κάμει το 1978 αυτό που έπρεπε να είχε γίνει το 1974, με την ίδρυση του Κόμματος Δημοκρατικού Σοσιαλισμού (ΚΟΔΗΣΟ). Το κόμμα αυτό, παρά τη συνεργασία του με το ΚΑΕ (Κόμμα Αγροτών και Εργαζομένων) του σπουδαίου και λαοφιλούς αγροτοηγέτη Αλέξανδρου Μπαλατατζή, καταποντίστηκε στις εκλογές του 1981, που έφεραν το ΠΑΣΟΚ στην εξουσία. Μπόρεσε μονάχα να εκλέξει τον Γιάγκο Πεσμαζόγλου στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο λόγω του συστήματος της απλής αναλογικής.

Η πορεία του Γιάγκου Πεσμαζόγλου έκτοτε ήταν φθίνουσα, τουλάχιστον σε επίπεδο της τρέχουσας πολιτικής, με κατάληξη την μάλλον άτυχη εκλογική συνεργασία του με τη Νέα Δημοκρατία στις εκλογές του 1985. Στο εξής «μέτρησαν» άλλα στοιχεία της πολυεδρικής προσωπικότητάς του, που τον έφεραν στην κορυφή

της πνευματικής ζωής του τόπου, με την εκλογή του ως μέλους και προέδρου της Ακαδημίας Αθηνών.

Άφησε πολύ έργο ως οικονομολόγος, πανεπιστημιακός δάσκαλος, συγγραφέας και πολιτικός.

Ας μείνει ζωντανό το παράδειγμά του.

Ο Δημήτρης Ξυριτάκης είναι δικηγόρος Ηρακλείου. Ο συγγραφέας του κειμένου υπήρξε στενός συνεργάτης του εκλιπόντος, γενικός γραμματέας της Ελληνικής Σοσιαλιστικής Δημοκρατικής Νεολαίας (ΕΣΔΗΝ) και συγγραφέας της κεντρικής εισήγησης στο ιδρυτικό συνέδριο του ΚΟΔΗΣΟ, μέλος της Κεντρικής Επιτροπής του οποίου εκλέχθηκε στη συνέχεια.